

Suvestinė redakcija nuo 2024-04-03

Įsakymas paskelbtas: TAR 2020-11-16, i. k. 2020-23984

Nauja redakcija nuo 2024-04-03:

Nr. [I-70](#), 2024-04-02, paskelbta TAR 2024-04-02, i. k. 2024-06049

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
GENERALINIS PROKURORAS**

**ĮSAKYMAS
DĖL REKOMENDACIJŲ DĖL PINIGŲ PLOVIMO NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ
IKITEISMINIO TYRIMO PATVIRTINIMO**

2020 m. lapkričio 16 d. Nr. I-358
Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 14 straipsnio 1 dalimi, 16 straipsnio 2 dalimi,
t v i r t i n u Rekomendacijas dėl pinigų plovimo nusikalstamų veikų ikiteisminio tyrimo (pridedama).

Generalinis prokuroras

Evaldas Pašilis

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos generalinio
prokuroro 2020 m. lapkričio 16 d.
įsakymu Nr. I-358
(Lietuvos Respublikos generalinio
prokuroro 2024 m. balandžio 2 d.
įsakymo Nr. I-70
redakcija)

REKOMENDACIJOS DĖL PINIGŲ PLOVIMO NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ IKITEISMINIO TYRIMO

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Rekomendacijų dėl pinigų plovimo nusikalstamų veikų ikiteisminio tyrimo (toliau – Rekomendacijos) tikslas – padėti užtikrinti sėkmingą pinigų plovimo nusikalstamų veikų ištyrimą ir baudžiamąjį persekiojimą.

2. Neužkardžius pinigų plovimo, neteisėtų pinigų srautai gali pakenkti finansų sektoriaus vientisumui, stabilumui ir reputacijai, kelti grėsmę ne tik nacionalinei, bet ir Europos Sąjungos vidaus rinkai ir tarptautiniam vystymuisi. Visuotinai pripažįstama, kad kova su pinigų plovimu yra svarbus viešasis interesas.

3. Rekomendacijose aptariami su nusikalstamu būdu gauto turto įgijimu arba realizavimu (Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 189 straipsnis) ir nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimu (BK 216 straipsnis) susijusių nusikalstamų veikų kvalifikavimo, ikiteisminio tyrimo taktikos ir procesinių prievartos priemonių taikymo klausimai. Rekomendacijos skirtos prokurorams ir ikiteisminio tyrimo pareigūnams.

4. Pagrindinės Rekomendacijų sąvokos:

4.1. Pinigų plovimo veiksmai – tai:

4.1.1. turto teisinės padėties pakeitimas arba turto perdavimas, žinant, kad šis turtas yra gautas iš nusikalstamos veikos arba dalyvaujant tokioje veikoje, siekiant nuslėpti arba užmaskuoti neteisėtą turto kilmę arba siekiant padėti bet kokiam nusikalstamoje veikoje dalyvaujančiam asmeniui išvengti teisinių šios veikos pasekmių (pavyzdžiui, baudžiamosios atsakomybės, civilinio ieškinio atlyginimo, turto konfiskavimo, išplėstinio turto konfiskavimo ar civilinio turto konfiskavimo taikymo);

4.1.2. turto tikrojo pobūdžio, tikrosios kilmės, šaltinio, vietos, disponavimo, judėjimo, nuosavybės ar kitų su nuosavybe susijusių teisių nuslėpimas arba užmaskavimas, žinant, kad šis turtas yra gautas iš nusikalstamos veikos arba dalyvaujant tokioje veikoje;

4.1.3 turto įgijimas, valdymas ar naudojimas, įgijimo (perdavimo) metu žinant, kad šis turtas gautas iš nusikalstamos veikos arba dalyvaujant tokioje veikoje;

4.1.4. rengimasis, pasikėsinimas padaryti, bendrininkavimas darant bet kurią iš Rekomendacijų 4.1.1, 4.1.2 ir 4.1.3 papunkčiuose nurodytų veikų.

4.2. Pirminis (predikatinis) pinigų plovimo nusikaltimas – bet kuri iš BK numatytų nusikalstamų veikų.

4.3. Turtas – daiktai, pinigai, vertybiniai popieriai, kitos finansinės priemonės, virtualusis turtas, kitas turtas ir turtinės teisės, intelektinės veiklos rezultatai, informacija, veiksmai ir veiksmų rezultatai, kitos turtinės ir neturtinės vertybės, taip pat bet koks fizinis arba nefizinis, kilnojamasis arba nekilnojamasis, materialusis arba nematerialusis turtas ir bet kokie, įskaitant elektroninius ar skaitmeninius, teisiniai dokumentai arba priemonės, įrodantys nuosavybės teisę į šį turtą arba su juo susijusias teises.

4.4. Kitos Rekomendacijose vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatyme (toliau – PPTFPĮ) ir kituose teisės aktuose.

II SKYRIUS

AKTUALŪS TEISĖS AKTAI IR SANTRUMPŲ PAAIŠKINIMAI

5. Kadangi pinigų plovimo nusikalstamos veikos dažnai vykdomos tarptautiniu mastu, priemonės, kurių imamasi tik nacionaliniu lygmeniu, neatsižvelgiant į tarptautinį veiksmų koordinavimą ir bendradarbiavimą, turi labai ribotą poveikį, todėl rengiant Rekomendacijas atsižvelgta ir į kovą su pinigų plovimu reglamentuojančius tarptautinius ir Europos Sąjungos teisės aktus.

6. Tiriant pinigų plovimo nusikaltimus aktualūs šie teisės aktai:

6.1. PPTFPĮ – nustato pinigų plovimo, teroristų finansavimo prevencijos priemones ir institucijas, atsakingas už pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos priemonių įgyvendinimą, užtikrina susijusių Europos Sąjungos teisės aktų taikymą;

6.2. 1988 m. gruodžio 19 d. Jungtinių Tautų konvencija dėl kovos su neteisėta narkotinių priemonių ir psichotropinių medžiagų apyvarta (toliau – Vienos konvencija) – pirmoji konvencija, kurioje tarptautiniu mastu apibrėžta pinigų plovimo sąvoka, kova su šia nusikalstama veika ir pinigų plovimo prevencija;

6.3. 1990 m. lapkričio 8 d. Europos Tarybos konvencija dėl pinigų išplovimo ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto bei konfiskavimo (toliau – Strasbūro konvencija) – skirtingai nuo Vienos konvencijos Strasbūro konvencija neapsiriboja vien turtu, kuris gautas iš narkotikų prekybos. Strasbūro konvencija ne tik įpareigojo valstybes, šios konvencijos šalis, kriminalizuoti pinigų plovimą, bet ir sudaryti platų pirminių nusikalstamų veikų sąrašą. Visgi ši nuostata nebuvo privaloma ir tai lėmė nevienodą skirtingų šalių požiūrį į šią nusikalstamą veiką;

6.4. 2000 m. gruodžio 13 d. Jungtinių Tautų konvencija prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą – tarptautinis pamatinis dokumentas, kuriame išsamiai apibrėžti su dalyvavimu organizuotoje nusikalstamoje grupėje susiję nusikaltimai, išplėta pinigų plovimo sąvoka ir sugriežtintos pinigų plovimo prevencijos priemonės;

6.5. 2005 m. gegužės 16 d. Europos Tarybos konvencija dėl nusikalstamu būdu įgytų pajamų plovimo, paieškos, arešto ir konfiskavimo bei terorizmo finansavimo (toliau – Varšuvos konvencija), su išlygomis ratifikuota Lietuvos Respublikos įstatymu „Dėl Europos Tarybos konvencijos dėl nusikalstamu būdu įgytų pajamų plovimo, paieškos, arešto ir konfiskavimo bei terorizmo finansavimo ratifikavimo“ (įsigaliojo nuo 2020 m. rugpjūčio 1 d.). Tai vienas pagrindinių pinigų plovimo ir teroristų finansavimui užkardymo ir prevencijos instrumentų. Pagal Varšuvos konvencijos 3 straipsnio 4 dalį, kiekviena Šalis imasi tokių teisėkūros ir kitų priemonių, kurios būtinos, kad sunkių nusikaltimų, kaip apibrėžta nacionaliniuose įstatymuose, atveju būtų galima pareikalauti, kad nusikaltėlis pagrįstų konfiskuotinų, manoma, nusikalstamu būdu įgytų pajamų turto kilmę, jei toks reikalavimas suderinamas su jos nacionalinėje teisėje įtvirtintais principais;

6.6. 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/849 dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos (toliau – Direktyva (ES) 2015/849) – siekiama kovoti su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu, neleidžiant naudoti finansų rinkų šiems tikslams, taip pat siekiama sugriežtinti Europos Sąjungos taisykles ir užtikrinti jų nuoseklų suderinimą su visuotiniais standartais, nustatytais Finansinių veiksmų darbo grupės (angl. *Financial Action Task Force; FATF*) (toliau – FVDG) priimtose tarptautinėse rekomendacijose;

6.7. 2018 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/1672 dėl į Sąjungą įvežamų arba iš jos išvežamų grynųjų pinigų kontrolės. Juo nustatoma į Europos Sąjungą įvežamų ir iš jos išvežamų grynųjų pinigų kontrolės sistema ir ja papildoma Direktyvoje (ES) 2015/849 numatytos kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu priemonės;

6.8. 2018 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/1673 dėl kovos su pinigų plovimu baudžiamosios teisės priemonėmis (toliau – Direktyva (ES) 2018/1673). Joje apibrėžiamos nusikalstamos veikos ir sankcijos pinigų plovimo srityje, siekiant palengvinti Europos Sąjungos šalių policijos ir teismų bendradarbiavimą ir neleisti nusikaltėliams naudotis ne tokiomis griežtomis teisės sistemomis;

6.9. FVDG 2012 m. vasario mėn. patvirtinti Tarptautiniai kovos su pinigų plovimu, terorizmo finansavimu ir ginklų platinimu standartai. FVDG metodologiją sudaro:

6.9.1. atitikties formalieji reikalavimai (angl. *Technical Compliance Recommendations (TCR)*.40). Tai neprivalomos gairės, skirtos konkrečioms sritims, kuriose pinigų plovėjai, teroristai ir kiti nusikaltėliai elgiasi neteisėtai. Šiose rekomendacijose daugiausia dėmesio skiriama pinigų plovimui, taip pat pateikiamos gairės ir iniciatyvos, skirtos padėti finansinės žvalgybos padaliniams (FŽP) ir kitoms kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu agentūroms kovoti su nusikalstamų finansinių veiksmų plitimu. Vertinant formaliąją atitiktį atsižvelgiama į konkrečius FVDG rekomendacijų reikalavimus, visų pirma, susijusius su atitinkama šalies teisine ir institucine sistema, kompetentingų institucijų įgaliojimais ir procedūromis. Tai pagrindiniai kovos su pinigų plovimu ir kovos su terorizmo finansavimu sistemos elementai;

6.9.2. efektyvumas, arba tiesioginiai rezultatai (angl. *Immediate Outcomes (IO)*.11). FVDG nustatė 11 pagrindinių tikslų, kuriuos turėtų pasiekti kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu sistema. Jie skirti įvertinti FVDG rekomendacijų įgyvendinimo adekvatumą ir nustatyti, koku mastu šalis pasiekia nustatytų rezultatų, kurie yra svarbūs tvirtai kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu sistemai, rinkinį. Todėl veiksmingumo vertinimo metu dėmesys skiriamas tam, kiek teisinė ir institucinė sistema sukuria siekiamus rezultatus;

6.10. Europos Tarybos kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu priemonių įvertinimo ekspertų komiteto (MONEYVAL) rekomendacijos Lietuvai. Po kiekvieno MONEYVAL vertinimo, atsižvelgiant į nustatytą atitikties FVDG rekomendacijoms lygį ir sritis, kurioms reikia daugiau dėmesio, Lietuvai nurodomi prioritetiniai privalomi veiksmai ir rekomendacijos, kuriuos būtina atlikti ir įgyvendinti, siekiant suvaldyti vertinime įvardytas rizikas ir kartu tobulinti nacionalinę ir tarptautinę pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevenciją.

7. Tarptautiniuose teisės aktuose vartojamų santrumpų paaiškinimai:

7.1. FVDG (angl. *Financial Action Task Force; FATF*) – globali pinigų plovimo ir teroristų finansavimo nusikaltimų užkardymo ir prevencijos standartų formuotoja. Stebėdami valstybių atitiktį privalomiems tarptautiniams reikalavimams pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos srityje, FVDG metodologiją taiko Pasaulio bankas, Tarptautinis valiutos fondas, Europos Taryba ir visos kitos pasaulio regioninės organizacijos. Europos Sąjunga FVDG standartus įgyvendina per direktyvas ir reglamentus. Atsiskaityti, kaip įgyvendina šias rekomendacijas, Lietuvos Respublika privalo MONEYVAL;

7.2. kliento pažinimo (angl. *know your customer; KYC*) principas. PPTFPĮ ir jo įgyvendinamuosiuose teisės aktuose finansų įstaigoms ir kitiems įpareigotiesiems subjektams nustatyta pareiga imtis prevencijos priemonių, siekiant užkirsti kelią pinigų plovimui ir teroristų finansavimui, kad būtų tinkamai nustatoma kliento ir galutinio naudos gavėjo (angl. *beneficial ownership*) tapatybė ir įgyvendinamas naujų ir esamų klientų pažinimo principas. Tai reiškia, kad finansų įstaigos turi surinkti pakankamai informacijos, kad galėtų suprasti, kas yra jų klientas, kokia veikla jis užsiima, ir užtikrinti, kad kliento atliekamos operacijos atitinka jo vykdomos ekonominės veiklos sritį ir apimtį. PPTFPĮ neišskiria kliento tapatybės identifikavimo (angl. *identification*), patikrinimo (angl. *verification*) ar pažinimo (angl. *know your customer*) kaip atskirų procesų – visa tai vadinama kliento ir naudos gavėjo tapatybės nustatymu. Tokie veiksmai yra vienas iš būdų apsaugoti pačius klientus ir visuomenę nuo tokių grėsmių kaip asmens tapatybės vagystė ir užkirsti kelią galimam finansiniam sukčiavimui, pinigų plovimui ir teroristų finansavimui;

7.3. MONEYVAL – Europos Tarybos kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu priemonių įvertinimo ekspertų komitetas yra stebėjimo organas, kuriam pavesta vertinti valstybių narių pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo prevencijos priemonių įgyvendinimą pagal FVDG reikalavimus. Po vertinimo vizitų MONEYVAL tvirtina valstybių vertinimo ataskaitas, kuriose

pateikiamas išsamus kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu sistemos veiksmingumo įvertinimas ir atitiktis FVDG rekomendacijoms, kartu nurodant kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu trūkumus ir konkrečias rekomendacijas valstybei. MONEYVAL taip pat tvirtina valstybių pažangos ataskaitas (valstybė privalo atsiskaityti, kaip šalinami ataskaitose nurodyti trūkumai). Jeigu trūkumai nešalinami arba šalinimo trukmė netenkina MONEYVAL, jis gali taikyti poveikio priemones;

7.4. pranešimas apie įtartinas pinigines operacijas ar sandorius (angl. *suspicious transaction report*; STR). PPTFPI nustatyta pareiga finansų įstaigoms ir kitiems įpareigotiesiems subjektams nedelsiant, bet ne vėliau kaip per vieną darbo dieną nuo tokių žinių ar įtarimų atsiradimo pranešti Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – FNTT), jeigu žino ar įtaria, kad bet kokios vertės turtas yra tiesiogiai arba netiesiogiai gautas iš nusikalstamos veikos arba dalyvaujant tokioje veikoje, taip pat jeigu žino ar įtaria, kad šis turtas yra skirtas vienam, keliems teroristams ar teroristinei organizacijai remti.

8. Pagal Direktyvos (ES) 2018/1673 3 straipsnio 1 dalį, pinigų plovimo nusikalstama veika laikytini šie tyčia padaryti veiksmai:

8.1. turto konversija arba perdavimas, žinant, kad šis turtas yra gautas iš nusikalstamos veiklos, siekiant nuslėpti arba užmaskuoti neteisėtą turto kilmę arba siekiant padėti kokiam nors asmeniui, kuris dalyvauja tokioje veikloje, išvengti teisinių to asmens veiksmų pasekmių;

8.2. turto tikrojo pobūdžio, šaltinio, vietos, disponavimo, judėjimo, teisių ar nuosavybės teisių į turtą nuslėpimas arba užmaskavimas, žinant, kad toks turtas yra gautas iš nusikalstamos veiklos;

8.3. turto įsigijimas, turėjimas arba naudojimas, turto gavimo metu žinant, kad šis turtas gautas iš nusikalstamos veiklos.

9. Pagal Direktyvos (ES) 2018/1673 4 straipsnį, pinigų plovimu laikoma pagalba ir bendrininkavimas, kurstymas ir pasikėsinimas padaryti Rekomendacijų 8 punkte nurodytas nusikalstamas veikas.

10. Su pinigų plovimu susiję veiksmai nurodyti BK 189 ir 216 straipsniuose. BK 189 straipsnio dispozicija atitinka Direktyvos (ES) 2018/1673 3 straipsnio 1 dalies c punkte nurodytą pinigų plovimo nusikalstamą veiką, o BK 216 straipsnio dispozicija – 3 straipsnio 1 dalies a ir b punktuose nurodytas pinigų plovimo nusikalstamas veikas.

III SKYRIUS

BENDRIEJI PINIGŲ PLOVIMO KVALIFIKAVIMO KLAUSIMAI

11. BK 189 ir 216 straipsniuose nurodytų nusikalstamų veikų dalyku laikomas nusikalstamu būdu, t. y. padarant bet kurią iš BK nustatytų nusikalstamų veikų (nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą), arba dalyvaujant nusikalstamoje veikoje gautas turtas. Jeigu turtas gautas kitais neteisėtais būdais ar veiksmais (pavyzdžiui, padarant administracinę teisės pažeidimą, civilinį deliktą ar pan.), tokio turto įgijimas, valdymas, naudojimas, realizavimas, legalizavimas ar jo tikrosios kilmės slėpimas nesudaro BK 189 ar 216 straipsnio sudėties.

12. Būtina sąlyga inkriminuojant BK 189 straipsnyje nurodytą veiką – kad asmens įgyjamas turtas iki patekimo pas jį buvo gautas nusikalstamu būdu arba dalyvaujant nusikalstamoje veikoje, tačiau kito asmens, o ne paties kaltininko.

13. BK 189 ir 216 straipsniuose nurodytos veikos gali būti įrodinėjamos:

13.1. tame pačiame ikiteisminiame tyrime, kurio metu, atskleidus pirminę nusikalstamą veiką, taip pat nustatoma, kad iš šios veikos gautas turtas vėliau buvo įgytas, valdytas, naudotas, realizuotas kitų asmenų arba iš šios veikos gautas turtas buvo legalizuotas, arba slepiama jo tikroji kilmė;

13.2. atskirai, kai nustatoma, kad civilinėje apyvartoje cirkuliuojantis turtas yra gautas iš nusikalstamos veikos.

14. Tiek BK 189, tiek 216 straipsnis taikomi neatsižvelgiant į tai, ar asmuo nuteistas už pirminės nusikalstamos veikos, kurią padarius gautas turtas, padarymą (t. y. anksčiau arba tuo pačiu

metu priimtas apkaltinamasis nuosprendis dėl nusikalstamos veikos, iš kurios buvo gautas turtas, nėra būtina sąlyga priimti apkaltinamąjį nuosprendį dėl BK 189 ar 216 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos).

15. Nustačius, kad turtas gautas iš Lietuvos Respublikoje ar užsienio valstybėje padarytos nusikalstamos veikos, laikomos nusikaltimu ar baudžiamuoju nusižengimu pagal BK, nebūtina nustatyti visų su ta nusikalstama veika susijusių faktinių elementų ar aplinkybių, įskaitant ją padariusį asmenį, asmenis ar jų tapatybes. Tiriant tokias nusikalstamas veikas, susijusias su nusikalstamu būdu arba dalyvaujant nusikalstamoje veikoje gauto turto įgijimu, valdymu, naudojimu, realizavimu arba legalizavimu, būtina surinkti duomenis, patvirtinančius, kad pinigai ar kitas turtas gautas būtent iš nusikalstamos veikos (tačiau nebūtina nustatyti visų su ta nusikalstama veika susijusių faktinių elementų arba visų aplinkybių), o asmuo apie tai žinojo ir plaudamas pinigus ar legalizuodamas turtą atliko vieną iš BK 189 ar 216 straipsnio dispozicijoje numatytų alternatyvių veiksmų.

16. Ikiteisminio tyrimo metu būtina nustatyti sąsają tarp turto gavimo ir nusikalstamos veikos. Turto nusikalstama prigimtis įrodinėjama ne tik tiesioginiais, bet ir netiesioginiais įrodymais. Nenustačius turto nusikalstamos kilmės, bet esant pagrindui manyti, kad turtas gautas neteisėtu būdu, turi būti sprendžiama dėl veikos kvalifikavimo pagal BK 189¹ straipsnį.

17. BK 189 straipsnyje nurodytos nusikalstamos veikos sudėties objektyvieji požymiai pasireiškia iš anksto nepažadėto svetimo, žinomai nusikalstamu būdu arba dalyvaujant nusikalstamoje veikoje gauto turto įgijimu, valdymu, naudojimu arba realizavimu, t. y.:

17.1. nusikalstamu būdu arba dalyvaujant nusikalstamoje veikoje gauto turto įgijimo požymį atitinka bet koks atlygintinis ar neatlygintinis sandoris (žodinis, rašytinis, patvirtintas notaro), kuriuo neteisėtu būdu gautas turtas perduodamas kaltininkui. Ši veika apima tiek sandorį, pagal kurį asmuo tampa faktiniu tokio turto valdytoju (pavyzdžiui, pirkimą), tiek ir sandorį, pagal kurį asmuo laikinai gauna turtą tam tikrai techninei funkcijai atlikti (pavyzdžiui, pristatyti į tam tikrą vietą, paslėpti, perdirbti ir pan.);

17.2. nusikalstamu būdu arba dalyvaujant nusikalstamoje veikoje gauto turto valdymu laikomas faktinis tokio turto turėjimas (tiek fizinis, tiek turėjimas savo žinioje, taip pat galimybė daryti fizinį, ūkinį ar kt. poveikį);

17.3. nusikalstamu būdu arba dalyvaujant nusikalstamoje veikoje gauto turto naudojimu laikytini tokie veiksmai, kai asmuo, naudodamas atitinkamą daiktą (pavyzdžiui, jo savybėmis, paskirtimi ir pan.), gauna tam tikrą naudą (pavyzdžiui, pajamas ir pan.);

17.4. kvalifikuojant veiką kaip žinomai nusikalstamu būdu arba dalyvaujant nusikalstamoje veikoje gauto turto realizavimą, svarbus turto perdavimo tretiesiems asmenims faktas, tačiau tai, kaip turtas perduodamas ir ar gaunama už tai turtinė nauda, ar ne, reikšmės neturi. Be to, pats žinomai nusikalstamu būdu arba dalyvaujant nusikalstamoje veikoje gauto turto perdavimas tretiesiems asmenims pašalina galimybę pripažinti, kad turtas buvo perduotas teisėtai, tam tikru civilinės teisės reglamentuotu būdu. Bet kokie veiksmai su turtu, kuris nėra asmens teisėta nuosavybė ir asmuo tai suvokia, laikomi nusikalstamais ir nėra civilinės teisės reguliavimo dalykas.

18. Būtinios baudžiamosios atsakomybės pagal BK 189 straipsnį sąlygos yra nusikalstama turto prigimtis (gautas iš nusikalstamos veikos) ir kaltininko žinojimas, kad jo valdomas, naudojamas ar disponuojamas turtas:

18.1. gautas nusikalstamu būdu, t. y. kaltininkas žino, kad šis turtas gautas iš kitų asmenų padarytos ar daromos nusikalstamos veikos, ir žino detalų šios veikos turinį, arba;

18.2. gautas dalyvaujant nusikalstamoje veikoje, t. y. kaltininkas bendrais bruožais žino, kad šis turtas gautas iš kitų asmenų padarytos ar daromos nusikalstamos veikos, tačiau nežino detalaus šios veikos turinio (pakanka bendro supratimo apie nusikalstamą turto gavimo būdą).

19. BK 216 straipsnio dispozicijoje nurodytos dvi savarankiškos turto legalizavimo nusikalstamos veikos, t. y.:

19.1. šio straipsnio dispozicijos pirmojoje dalyje nurodyto nusikaltimo objektyviuosius požymius sudaro įstatyme nurodyti šie alternatyvūs veiksmai:

19.1.1. finansinių operacijų su nusikalstamu būdu arba dalyvaujant nusikalstamoje veikoje

gautu turtu atlikimas, t. y. veiksmai, kuriais įtvirtinamos, pakeičiamos ar nutraukiamos susijusios civilinės teisės ir pareigos (pavyzdžiui, pinigų padėjimas ar priėmimas į sąskaitą, grynųjų pinigų išdavimas, keitimas ar mokėjimas civilinių sandorių ar kitais pagrindais);

19.1.2. sandorių su nusikalstamu būdu arba dalyvaujant nusikalstamoje veikoje gautu turtu sudarymas, t. y. padarymas veiksmų, kuriais įtvirtinamos, pakeičiamos ar nutraukiamos susijusios civilinės teisės ir pareigos (pavyzdžiui, turto pirkimas už nusikalstamu būdu ar dalyvaujant nusikalstamoje veikoje gautus pinigus arba iš nusikalstamos veikos gauto turto pardavimas, tokio turto dovanojimas ar keitimas legaliu turtu ir pan.);

19.1.3. nusikalstamu būdu arba dalyvaujant nusikalstamoje veikoje gauto turto naudojimas komercinėje, ūkinėje veikloje, t. y. tiesioginis ar netiesioginis investavimas į bet kurios rūšies įmonių ar kitų ūkio subjektų veiklą (pavyzdžiui, įmonės vertybinių popierių, verslo dalies įgijimas; nusikalstamu būdu arba dalyvaujant nusikalstamoje veikoje gauto nekilnojamojo (žemė, pastatai) ar kilnojamojo (transporto priemonės, įrenginiai) turto suteikimas ūkinei veiklai ir pan.);

19.1.4. melagingas nurodymas, kad nusikalstamu būdu arba dalyvaujant nusikalstamoje veikoje gautas turtas yra gautas iš teisėtos veiklos (pavyzdžiui, toks iš nusikalstamos veikos gauto turto legalizavimas pasireiškia duomenų apie asmens pajamas, pelną, turtą ar jų naudojimą įrašymu į deklaraciją, nustatyta tvarka patvirtintą ataskaitą ar kitą dokumentą žinomai melagingai nurodant, kad turtas gautas iš teisėtos veiklos, ir šiuos dokumentus pateikiant valstybės įgaliotai institucijai);

19.2. šio straipsnio dispozicijos antroje dalyje nurodyto nusikaltimo objektyviuosius požymius sudaro savo paties ar kito asmens nusikalstamu būdu arba dalyvaujant nusikalstamoje veikoje gauto turto tikrojo pobūdžio, šaltinio, buvimo vietos, disponavimo juo, judėjimo arba nuosavybės ar kitų su tuo turtu susijusių teisių slėpimas (pavyzdžiui, asmuo, norėdamas tenkinti savo privačius interesus iš nusikalstamu būdu gautų lėšų, kito asmens vardu įgyja, naudoja turtą, jį valdo ir juo disponuoja, taip slėpdamas su tuo turtu susijusias tikrąsias nuosavybės teises).

20. Atliekant Rekomendacijų 19.1 papunktyje nurodytus veiksmus gautas turtas legalizuojamas jį paverčiant teisėtu civilinės apyvartos objektu. Tokiu atveju nusikalstamu būdu arba dalyvaujant nusikalstamoje veikoje gauto turto legalizavimo esmę lemia:

20.1. nusikalstama turto prigimtis (turtas gautas iš nusikalstamos veikos);

20.2. šiuo turtu disponuojama arba atliekamos finansinės operacijos, sandoriai ar kiti straipsnio dispozicijoje numatyti veiksmai tam, kad gautas turtas būtų įteisintas kaip gautas iš legalių šaltinių.

21. Atliekant Rekomendacijų 19.2 papunktyje nurodytus veiksmus, turto legalizavimo esmę lemia nusikalstama turto prigimtis (turtas gautas iš nusikalstamos veikos) ir kaltininko žinojimas, kad:

21.1. šis turtas gautas nusikalstamu būdu, t. y. kaltininkas pats padarė nusikalstamą veiką, dalyvavo ją padarant kaip organizatorius, vykdytojas, kurstytojas, padėjėjas ar nusikalstamo susivienijimo narys arba žino detalų šios veikos turinį, nors pats ir nedalyvavo ją padarant, arba;

21.2. turtas gautas dalyvaujant nusikalstamoje veikoje, t. y. kaltininkas bendrais bruožais žino, kad šis turtas gautas iš kitų asmenų padarytos ar daromos nusikalstamos veikos, tačiau nežino detalaus šios veikos turinio (pakanka bendro supratimo apie nusikalstamą turto gavimo būdą).

22. Jei asmuo neatliko Rekomendacijų 19 punkte nurodytų turto legalizavimo veiksmų, nusikalstamu būdu arba dalyvaujant nusikalstamoje veikoje gautas turtas turėtų būti konfiskuojamas kaip pirminės nusikalstamos veikos rezultatas.

23. BK 189 ir 216 straipsniuose nurodytos nusikalstamos veikos padaromos tiesiogine tyčia, t. y. kaltininkas, darydamas šias nusikalstamas veikas, suvokia, kad savo veiksmais įgyjo, valdo, naudoja ar realizuoja arba legalizuoja nusikalstamu būdu arba dalyvaujant nusikalstamoje veikoje gautą turtą ir nori tai daryti.

24. Rekomendacijų 19.1 papunktyje nurodytos pinigų plovimo nusikalstamos veikos būtinas subjektyvusis požymis yra tikslas nuslėpti ar įteisinti nusikalstamu būdu arba dalyvaujant nusikalstamoje veikoje gautą turtą arba padėti kitam nusikalstamoje veikoje dalyvaujančiam asmeniui išvengti teisinių šios veikos pasekmių.

25. Įrodinėjant BK 216 straipsnio 1 dalyje nurodytas nusikalstamas veikas (įskaitant ir pirmines),

kai jos padarytos atliekant finansines operacijas bankuose ar kitose finansų įstaigose, tikslinga gauti iš šių įstaigų kliento pažinimo (KYC) informaciją, taip pat galima kreiptis į FNTT Pinigų plovimo prevencijos valdybą (toliau – PPPV) dėl pagal pranešimus apie įtartinas pinigines operacijas ar sandorius (STR) turimos informacijos apie ikiteisminiame tyrime tiriamus asmenis ar finansines operacijas arba dėl jų pačių sukauptų duomenų apie fizinius ar juridinius asmenis gavimo.

26. Kliento pažinimo (KYC) informacijos rinkimo metu gaunami šie duomenys apie:

26.1. fizinį asmenį – kliento vardas, pavardė, asmens kodas, asmens dokumento (arba leidimo gyventi Lietuvos Respublikoje) numeris, išdavimo ir galiojimo data, išdavimo vieta, pilietybė, nuotruka, parašas, lėšų šaltinis, gyvenamoji vieta, kontaktiniai duomenys. Jeigu klientas ar su juo susijęs asmuo yra politiškai pažeidžiamas (paveikiamas) asmuo (angl. *politically exposed person; PEP*), – tokio asmens vardas, pavardė, einamos pareigos, institucija, jo ryšys su klientu. Klausama, ar klientas pats naudosis finansų įstaigų paslaugomis, ar klientui, jo atstovui ar galutiniam naudos gavėjui yra taikomos finansinės sankcijos. Turi būti nurodomas išmokos gavėjas (gyvybės draudimo atveju), dalykinių santykių tikslas ir pobūdis, lėšų ir turto šaltinis;

26.2. juridinį asmenį – juridinio asmens pavadinimas, kodas, juridinio asmens atstovo (atstovų) vardas, pavardė, asmens kodas, atstovavimo pagrindą pagrindžiantis dokumentas ir duomenys, pagal kuriuos jis patikrinamas, teisinė forma, registruota buveinė, faktinė buveinė, registracijos išrašas, jo išdavimo data, valdymo struktūra, veiklos pobūdis. Jeigu vadovas, naudos gavėjas yra politiškai pažeidžiamas (paveikiamas) asmuo (angl. *politically exposed person; PEP*), – to asmens vardas, pavardė, einamos pareigos, institucija, ryšys su klientu. Klausama, ar klientui, jo vadovui, galutiniam naudos gavėjui ar atstovui taikomos finansinės sankcijos. Turi būti nurodomas lėšų šaltinis. Nustatomi kliento kontaktiniai duomenys, atstovo asmens dokumento (arba leidimo gyventi Lietuvos Respublikoje) numeris, išdavimo ir galiojimo data, išdavimo vieta; atstovo pilietybė, atstovo nuotruka, atstovo parašas, taip pat vadovo vardas, pavardė, asmens kodas arba gimimo data, pilietybė, naudos gavėjo (-jų) vardas (-ai), pavardė (-ės), asmens kodas arba gimimo data, pilietybė. Klausama, ar klientas pats naudosis finansų įstaigų paslaugomis, kas yra išmokos gavėjas (gyvybės draudimo atveju). Nustatomas dalykinių santykių tikslas ir pobūdis, lėšų šaltinis, turto šaltinis.

27. Jeigu asmuo rengiasi atlikti turto legalizavimo veiksmus su nusikalstamu būdu arba dalyvaujant nusikalstamoje veikoje gautomis lėšomis, atliekant finansines operacijas kredito, mokėjimo ar elektroninių pinigų įstaigoje surinkta kliento pažinimo (KYC) informacija gali būti ypač svarbi įrodinėjant nusikalstamos veikos sudėties subjektyviuosius požymius (veiką padariusio asmens kaltę, taip pat jo tikslą įteisinti ar slėpti nusikalstamu būdu arba dalyvaujant nusikalstamoje veikoje gautą turtą). Į FNTT PPPV tikslinga kreiptis, kai ikiteisminio tyrimo metu atsiranda poreikis gauti finansinę ar finansinės analizės informaciją apie tiriamo asmens pinigines operacijas ir sandorius.

28. BK 189 ir 216 straipsniuose nustatytų nusikalstamų veikų sudėtys yra formaliosios, t. y. nusikalstamos veikos laikomos baigtomis atlikus bent vieną iš šių straipsnių dispozicijose nurodytų veiksmų. BK 216 straipsnio 1 dalies dispozicijoje įtvirtinto tikslo pasiekimas (t. y. ar pavyko nusikalstamu būdu arba dalyvaujant nusikalstamoje veikoje gautą turtą ir įteisinti, ir panaikinti jo neteisėtą kilmę, ar asmuo galėjo tokiu turtu disponuoti kaip teisėtai gautu, ar kitas nusikalstamoje veikoje dalyvavęs asmuo išvengė teisinių šios veikos pasekmių) neturi reikšmės nusikaltimo baigtumui nustatyti.

29. BK 189 ir 216 straipsniuose nustatytų nusikalstamų veikų subjektas gali būti pakaltinamas, jei yra 16 metų amžiaus sulaukęs fizinis asmuo. Asmuo pagal BK 216 straipsnį atsako ne tik už savo, bet ir už kitų asmenų nusikalstamu būdu arba dalyvaujant nusikalstamoje veikoje gauto turto legalizavimą arba tikrosios nusikalstamu būdu arba dalyvaujant nusikalstamoje veikoje gauto turto kilmės slėpimą. Tokiu atveju būtina nustatyti, kad asmuo žinojo, jog legalizuoja iš nusikalstamos veikos gautą turtą arba slepia tikrąją jo kilmę.

30. Už BK 189 straipsnio 1 ir 2 dalyse, 216 straipsnyje nustatytus veiksmus (nusikalstamu būdu arba dalyvaujant nusikalstamoje veikoje gauto turto įgijimą, valdymą, naudojimą, realizavimą, legalizavimą bei tikrosios nusikalstamu būdu arba dalyvaujant nusikalstamoje veikoje gauto turto kilmės slėpimą) atsako ir juridinis asmuo.

IV SKYRIUS

KRIMINALINĖS ŽVALGYBOS IR IKITEISMINIO TYRIMO ASPEKTAI ŠIOS KATEGORIJOS BAUDŽIAMOSIOSE BYLOSE

31. Galimybė pradėti kriminalinės žvalgybos tyrimą, kai BK 189 straipsnio 1 ir 2 dalių dispozicijose apibrėžtų apysunkių ar BK 216 straipsnio dispozicijoje apibrėžtos sunkios nusikalstamos veikos požymių nenustatyta, bet turima informacijos apie rengiamą, daromą ar padarytą nusikaltimą, numatytą Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkte. Kriminalinės žvalgybos tyrimo metu renkamoje medžiagoje informacija ir atliktini veiksmai pasirenkami vadovaujantis Kriminalinės žvalgybos įstatymo nuostatomis ir kitais kriminalinės žvalgybos veiklą reglamentuojančiais teisės aktais.

32. Kriminalinės žvalgybos tyrimas gali būti atliekamas ne tik dėl BK 189 straipsnio 1 ir 2 dalyse ar 216 straipsnyje nustatytos nusikalstamos veikos, bet ir dėl nusikalstamų veikų, iš kurių gaunamas turtas. Tyrimo praktika rodo, kad didesnė tikimybė asmens veiksmuose nustatyti pinigų plovimo požymių yra tada, kai kriminalinės žvalgybos informacija renkama kartu tiriant ir nusikalstamą veiką, iš kurios gautas turtas. Kriminalinės žvalgybos tyrimo metu gali būti atliekami visi Kriminalinės žvalgybos įstatyme nustatyti veiksmai.

33. Teismai, vertindami baudžiamojoje byloje surinktus duomenis, ypač daug dėmesio skiria Kriminalinės žvalgybos įstatymo nustatyta tvarka gautos informacijos teisėtumo patikrinimui. Įrodymais pripažįstami duomenys, gauti įstatymų nustatyta tvarka, ir jeigu juos galima patikrinti Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) 20 straipsnyje nurodytais proceso veiksmais.

34. Kriminalinės žvalgybos tyrimo metu nustačius nusikalstamos veikos požymių, tuojau pat pradedamas ikiteisminis tyrimas BPK 166 straipsnyje nustatyta tvarka, o informacija, gauta atliekant kriminalinės žvalgybos tyrimą, patikrinama atliekant BPK numatytus proceso veiksmus. Esant Kriminalinės žvalgybos įstatymo 8 straipsnio 3 dalyje nurodytiems išimtiniais atvejais, ikiteisminis tyrimas gali būti nepradedamas. Tokiu atveju kriminalinės žvalgybos subjektas nedelsdamas praneša kriminalinės žvalgybos teisėtumą kontroliuojančiam prokurorui, o šis nustatyta tvarka priima sprendimą dėl tolesnio kriminalinės žvalgybos tyrimo. Priėmus sprendimą pradėti ikiteisminį tyrimą, prokuroro ar teismo sankcionuoti kriminalinės žvalgybos informacijos rinkimo būdai, taip pat ir kiti kriminalinės žvalgybos veiksmai, kuriais ribojamos asmens teisės, nurodytos BPK 44 straipsnio 9 dalyje, nutraukiami. Jei ikiteisminio tyrimo metu prireikia tęsti tokius asmens teises ribojančius veiksmus, jie turi būti sankcionuoti BPK nustatyta tvarka.

35. BK 189 ir 216 straipsniuose nustatytos nusikalstamos veikos tiriamos ne tik nustačius aplinkybes, patvirtinančias, kad civilinėje apyvartoje cirkuliuojantis turtas yra teismų sprendimais pripažintas gautu iš nusikalstamos veikos, bet ir kai ikiteisminio tyrimo metu atskleidus pirminę nusikalstamą veiką nustatoma, kad su iš šios veikos gautu turtu buvo atlikti pinigų plovimo veiksmai. Tokiais atvejais būtina pradėti ikiteisminį tyrimą pagal BK 189 ar 216 straipsnį ir atlikti kartu arba atskirai nuo pirminės nusikalstamos veikos tyrimo. Tais atvejais, kai gautų duomenų nepakanka ikiteisminiam tyrimui pradėti, informacija gali būti perduodama atitinkamiems kriminalinės žvalgybos subjektams įvertinti pagal Kriminalinės žvalgybos įstatymą.

36. Turto nusikalstama prigimtis ir dydis ikiteisminio tyrimo metu nustatomi pagal bendrąsias įrodinėjimo taisykles (remiantis apklausomis, specialistų išvadomis, procesinėmis prievartos priemonėmis ir pan.). Įrodinėjant būtina:

36.1. nustatyti nusikalstamo pasipelnymo faktą ir dydį (pavyzdžiui, iš pirminės nusikalstamos veikos – prekybos narkotikais, kontrabandos, korupcijos, nusikaltimų nuosavybei, prekybos žmonėmis – gautas pajamas);

36.2. surasti iš nusikalstamos veikos gautą turtą ar jo vertę atitinkantį kitą turtą;

36.3. siekiant užtikrinti galimą turto konfiskavimą, taikyti šiam turtui procesinę prievartos priemonę – laikiną nuosavybės teisės apribojimą;

36.4. nustatyti BK 216 straipsnio dispozicijos pirmojoje dalyje nurodytos pinigų plovimo veikos (Rekomendacijų 20.1 papunktis) tikslą, susijusį su nusikalstamu būdu arba dalyvaujant

nusikalstamoje veikoje gauto turto įteisinimu, nuslepianč tikrąją jo kilmę ir gavimo šaltinį (pavyzdžiui, tyčinius veiksmus, susijusius su klaidingos informacijos pateikimu, dokumentų, kuriuose nurodyta klaidinga informacija, surinkimu ir pan.).

37. Tiriant dėl savanaudiškumo padarytas ar savanaudiškumo požymių turinčias nusikalstamas veikas arba esant įtarimams, kad asmuo iš nusikalstamos veikos gavo turto ar turtinės naudos, turi būti įvertinta, ar su nusikalstamu būdu arba dalyvaujant nusikalstamoje veikoje gauto turto nebuvo atlikti (atliekami) pinigų plovimo veiksmai.

38. Tiriant pinigų plovimo nusikalstamas veikas, būtina vadovautis ir Rekomendacijomis dėl turto tyrimo, patvirtintomis Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2018 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. I-219 „Dėl Rekomendacijų dėl turto tyrimo patvirtinimo“ (toliau – Rekomendacijos dėl turto tyrimo). Turto tyrimo tikslas – rasti aktualiu laikotarpiu buvusį ir esamą tiriamojo turtą, siekiant aiškiai atriboti teisėtą turtą nuo neteisėto ir, esant teisiniam pagrindams, pritaikyti teisės aktų numatytas teises priemones. Pagal Rekomendacijų dėl turto tyrimo 7 punktą, turto tyrimas atliekamas tiriant nusikalstamas veikas, susijusias su turtine nauda, tiesiogiai ar netiesiogiai gauta iš nusikalstamos veikos, o pagal 10.5 papunktį – kad turto tyrimą būtina atlikti, kai atliekamas ikiteisminis tyrimas dėl nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimo (BK 216 straipsnis). Rekomendacijų dėl turto tyrimo 11 punkte teisė atlikti turto tyrimą suteikta ir atliekant ikiteisminį tyrimą dėl BK 189 straipsnyje nustatytos nusikalstamos veikos, nes prokuroro, ikiteisminio tyrimo įstaigos ar jos padalinio vadovo sprendimu turto tyrimas gali būti atliekamas ir kitais atvejais, atsižvelgus į bylos pobūdį, asmens procesinę padėtį, žalos atlyginimo perspektyvas ir kitas svarbias aplinkybes.

39. Atliekant ikiteisminį tyrimą dėl pinigų plovimo, tikslinga aktyviai naudotis ne tik tarptautinio susižinojimo instrumentais (teisinės pagalbos prašymai, Europos tyrimo orderis (ETO), tiesioginiai kontaktai su užsienio partneriais ar institucijomis), bet ir finansinės žvalgybos institucijų turimais kanalais ir duomenų bazėmis (pavyzdžiui, FNTT PPPV prieiga prie pasaulinio finansinės žvalgybos duomenų tinklo (EGMONT grupė), informacijos apsiukeitimo kanalu SIENA, ARO, CARIN tinklais dėl nusikalstamu būdu arba dalyvaujant nusikalstamoje veikoje gauto turto suradimo, susižinojimo, susigrąžinimo). Tikrinant lėšų srautus ir finansines operacijas, tikslinga naudotis ir Lietuvos mokesčių administratoriaus (Valstybinė mokesčių inspekcija) turimomis duomenų bazėmis dėl Lietuvos rezidentų ir nerezidentų turimo turto bei mokesčių prievolių ir finansinių srautų analizės.

40. Išnaudojus visas galimybes tiriant nusikalstamu būdu arba dalyvaujant nusikalstamoje veikoje gauto turto įgijimą, valdymą, naudojimą, realizavimą, legalizavimą ar tikrosios jo kilmės slėpimą ir nenustačius, kad turtas gautas iš nusikalstamos veikos, arba neįrodžius, kad asmuo turtą įgijo, valdė, naudojo, realizavo, legalizavo ar slėpė tikrąją jo kilmę, būtina išsiaiškinti ir įvertinti, ar gauto turto atsiradimas gali būti susijęs su neteisėtu praturtėjimu, t. y. ar asmens veikoje yra BK 189 straipsnyje numatyto nusikaltimo (neteisėtas praturtėjimas) sudėties požymių.

41. Siekiant užtikrinti galimą turto konfiskavimą, tyrimo metu privaloma imtis priemonių BK 72 ir 72³ straipsniuose nurodytus požymius atitinkančio turto suradimui ir galimam konfiskavimui užtikrinti, t. y. laiku apriboti nuosavybės teises į galimai nusikalstamu būdu gautą turtą. Laikino nuosavybės teisės apribojimo termino pratęsimų skaičius neribojamas ne tik baudžiamosiose bylose dėl sunkių ar labai sunkių nusikaltimų arba kai įtariamasis yra pasislėpęs, bet ir baudžiamosiose bylose dėl apysunkių nusikaltimų, numatytų BK 189 straipsnio 1 ir 2 dalyse, arba baudžiamosiose bylose, kuriose pareikštas civilinis ieškinys dėl nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimo.

42. Jei tyrimo metu surinkti duomenys patvirtina nusikalstamą turto kilmę, o ikiteisminis tyrimas turi būti nutrauktas (pavyzdžiui, įtariamajam mirus), prokuroras, nutraukdamas ikiteisminį tyrimą, turi imtis visų priemonių, kad būtų išspręstas BK 72 ar 72³ straipsniuose nurodyto turto konfiskavimo klausimas.

43. Nutraukdami ikiteisminį tyrimą ir sprendami turto, kuris pagal BPK 91 straipsnį pripažintas daiktu, turinčiu reikšmės nusikalstamai veikai tirti ir nagrinėti, klausimą prokurorai turi

tiksliai laikytis BPK 94 straipsnyje nurodytų reikalavimų.

44. Pagal BPK 94 straipsnio 1 dalies 5 punktą, daiktai, neatitinkantys BPK 94 straipsnio 1 dalies 1–4 punktuose nurodytų požymių, grąžinami teisėtiems savininkams, o jeigu šie nenustatyti, – pereina į valstybės nuosavybę. BPK detalčiai nereglementuoja daiktų, kurių teisėti savininkai nenustatyti, perdavimo valstybės nuosavybės procedūros. Šį klausimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 26 d. nutarimas Nr. 634 „Dėl Bešeimininkio, konfiskuoto, valstybės paveldėto, į valstybės pajamas perduoto turto, daiktinių įrodymų, lobių ir radinių perdavimo, apskaitymo, saugojimo, realizavimo, grąžinimo ir pripažinimo atliekomis taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Nutarimas). Nutarime nustatyta, kad turtą, kuris neturi savininko (ar savininkas nežinomas), apskaito mokesčių inspekcijos arba pagal kompetenciją valstybės ar savivaldybės institucijos, jei turtą sudaro specialios paskirties objektai. Per įstatymo nustatytą terminą neatsiradus turto savininkui, šių institucijų pareigūnai kreipiasi į teismą dėl šio turto pripažinimo bešeimininkiu ir perdavimo valstybės nuosavybės.

45. Rekomenduojama pinigų plovimo byloje aktyviai taikyti BPK 94 straipsnio 1 dalies 5 punkte nustatytą procedūrą, nes ikiteisminio tyrimo metu nustatčius, kad daiktai ar kitas turtas neturi savininko arba kad savininkas nenustatytas, prokuroras, pritaikęs BPK 94 straipsnio 1 dalies 5 punkto nuostatas ir nutarimu pripažinęs, kad turtas turi būti perduotas valstybės nuosavybės, kartu išsprendžia ir turto perdavimo atitinkamai institucijai klausimą, kad būtų užtikrinta tinkama tokio turto apskaita ir saugojimas bei prielaidos vėliau šį turtą perduoti valstybės nuosavybės. Ginčai dėl tokių daiktų ar kito turto priklausomybės sprendžiami Civilinio proceso kodekso nustatyta tvarka.

46. Sprendžiant bankų sąskaitose esančių pinigų, kuriems taikytas laikinas nuosavybės teisės apribojimas, klausimą, atkreiptinas dėmesys į tai, kad bankų atsiskaitomosiose sąskaitose laikomi negrynieji pinigai pagal civilinę teisę priskiriami nematerialiojo turto kategorijai. Neturėdamos materialios išraiškos bankų sąskaitose esančios lėšos negali būti nei tiriamos BPK 205 straipsnyje nustatyta tvarka, nei apžiūros pagal BPK 207 straipsnyje nustatytas taisykles. Dėl šios priežasties jos nepripažįstamos daiktais, turinčiais reikšmės nusikalstamai veikai tirti ir nagrinėti, pagal BPK 91 straipsnį. Tokiu atveju nutraukiant ikiteisminį tyrimą turi būti išspręstas procesinės prievartos priemonės – laikino nuosavybės teisės į bankų sąskaitose esančias lėšas apribojimo – panaikinimo

klausimas (BPK 216 straipsnio 2 dalis). Jeigu bankų sąskaitose esančios lėšos atitinka BK 72 ar 72 straipsnyje nustatytus reikalavimus, nutraukiant ikiteisminį tyrimą ir sprendžiant turto konfiskavimo klausimą turi būti vadovaujamasi BPK 94 straipsnio 1 dalies 1 punkto ir 3 dalies nuostatomis.

47. Ikiteisminio tyrimo metu nustatčius, kad banko sąskaitos valdytojas nėra sąskaitoje esančių lėšų, dėl kurių teisėtumo atliekamas ikiteisminis tyrimas, savininkas, o lėšas į šią banko sąskaitą pervadė ir (ar) šioje sąskaitoje esančiomis lėšomis disponuoja ikiteisminio tyrimo metu nenustatytas asmuo ar asmenys, nutraukiant ikiteisminį tyrimą pripažįstama, kad banko sąskaitoje esančių lėšų savininkas nenustatytas, o sąskaitoje esančios lėšos pagal BPK 94 straipsnio 1 dalies 5 punktą perduodamos valstybės nuosavybės.

48. Kai lėšos patenka į realios veiklos nevykdančių fizinių ar juridinių asmenų sąskaitas arba tyrimo metu išnaudojus visas galimybes negalima nustatyti į sąskaitas patenkančių lėšų kilmės ir paskirties, turi būti tikrinama ir šių lėšų savininkų neteisėto praturtėjimo versija (BK 189 straipsnis).

49. Jeigu ikiteisminis tyrimas dėl nusikalstamos veikos, nustatytos BK 189 straipsnio 2 dalyje ar 216 straipsnio 1 dalyje, buvo nutrauktas, atsakyta pradėti ikiteisminį tyrimą pagal šiuos BK straipsnius arba asmuo, įtariamas ar kaltintas šiais nusikaltimais, buvo išteisintas, o baudžiamojo proceso metu gauta duomenų, kad toks asmuo, tokio asmens sutuoktinis ar asmuo, su kuriuo įtariamasis ar kaltinamasis bendrai tvarko (tvarkė) ūkį, nuosavybės teise turi (turėjo) turto, kurio vertė neatitinka teisėtų pajamų, o skirtumas tarp turto ir pajamų viršija 2 000 bazinių bausmių ir nuobaudų dydžio sumą, pasibaigus baudžiamajam procesui būtina įvertinti, ar nėra Lietuvos Respublikos civilinio turto konfiskavimo įstatyme nustatytų civilinio turto konfiskavimo pagrindų ir sąlygų, o juos nustatčius – inicijuoti civilinio turto konfiskavimo procedūrą šiam turtui konfiskuoti

ar jo vertei išieškoti.

Pakeitimai:

1.

Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra, Įsakymas

Nr. [I-50](#), 2022-01-28, paskelbta TAR 2022-01-28, i. k. 2022-01402

Dėl Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2020 m. lapkričio 16 d. įsakymo Nr. I-358 „Dėl Rekomendacijų dėl pinigų plovimo nusikalstamų veikų (BK 189, 216 straipsniai) ikiteisminio tyrimo patvirtinimo“ pakeitimo

2.

Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra, Įsakymas

Nr. [I-70](#), 2024-04-02, paskelbta TAR 2024-04-02, i. k. 2024-06049

Dėl Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2020 m. lapkričio 16 d. įsakymo Nr. I-358 „Dėl Rekomendacijų dėl pinigų plovimo nusikalstamų veikų (BK 189, 216 straipsniai) ikiteisminio tyrimo patvirtinimo“ pakeitimo